

KORREFERÁTUMOK

NAGY NÁNDOR, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa
Agrártudományi Egyetem, Gödöllő

A nagyüzemi szarvasmarhatelepek, mindenképp a szakosított tehenészeti telepeink az 1960-as évektől kezdődően zömében títustervek alapján és egységenként 108 férőhellyel létesültek. E telepekre a pavilonos elrendezés, a kötött tartás és a vezetékes fejés a jellemző.

A meglévő szakosított tehenészeti telepek épületszerkezete, belső kialakítása és alkalmazott technológiai berendezései is közel hasonlóak, ha nem is teljesen egységesek, és alapjában a hegyi tarka állományok biológiai-műszaki igényei szerint — ezek kielégítése érdekében — épültek.

Az 1970-es évektől kezdődően ugyanakkor már jelentős lépéseket tettünk a kifejezett tejhasznú szakosítás, a holstein-frízrel történő fajtaátalakítás, az érdemi típusformálás érdekében. E munka eredményeként a keresztezett populációk zöme most, ill. a közeljövőben kezdi meg termelését.

Szükség szerű tehát mind biológiai (fajtaváltás), mind műszaki (technológiai berendezések elévülése) okokból fakadóan, hogy a meglévő szakosított telepeink tartástechnológiai kérdéseivel és azok ökonómiai, üzemgazdasági vonatkozásaival elmélyültebben foglalkozzunk mind üzemi, mind népgazdasági szinten.

Guba Sándor főigazgató vitabevezető előadásában részletesebben vázolta a tehenészetek tartástechnológiai fejlesztésének hazai gondjait és feltételeit. A telepi rekonstrukciók általános irányelvei, közismerten, elkészültek, szakörökben megvitatásra, majd kiadásra kerültek.

A korábbi 300—400 férőhelyes pavilonos tehenészeti telepek rekonstrukciós lehetőségei, az említettek miatt, napjainkban mindinkább a szakmai érdeklődés központjába kerültek. A rekonstrukciós irányelvek és javaslatok többféle — kötött, kötetlen, ill. mélyalmos és pihenőboxos — variációkat tartalmaznak, így a sajátos üzemi adottságok szerint adaptálhatók.

A meglévő tehenészeti telepek korszerűsítésének ütemét vállalati szinten alapvetően az határozhatja meg, hogy:

- milyen állapotban vannak a meglévő technológiai berendezések (fejőgépek, takarmánykiosztók, trágyakihordók stb.),
- a keresztezett tejhasznú állományok milyen ütemben kezdik meg termelésüket,

- a gazdaságok jelenleg és távlatilag mennyi és milyen munkaerőforrással rendelkeznek, valamint
- hosszabb távon a közgazdasági környezet ösztönző hatása megfelelően érvényesül-e.

Szakosított telepeink korszerűsítésének alapvető iránya munka- és termelésszervezési okokból egyaránt — a végrehajtott típusformálás következtében is — a kötetlen tartásrendszer felé haladhat. Ennek alapvető okait a következőkben foglalhatjuk össze:

— A nagy tejtermelő képességű állományok genetikai képességeinek érdemi kiaknázása a fejőházban történő szakszerű fejest, tehát kvalifikált, kis létszámú fejőszakmunkás beállítását teszi szükségessé.

— A termelőistállóiban történő kötetlen tartásrendszer egyúttal lehetőséget teremt a korszerű mobil, tehát a külső etetőutas takarmányozás bevezetésére. Hazai klímazónáink között a 35% feletti szárazanyag-tartalmú szilázsokkal történő takarmányok megfagyásától ugyanis gyakorlatilag nem kell tartanunk. A külső etetőutas takarmányozás távlatokban is rugalmas alkalmazkodást, a további technológiai fejlesztés lehetőségét biztosítja számunkra.

— A szárazon álló tehenek és a vemhes üszők elhelyezése így azonos telepen olcsó, színszerű épületekben történhet. A szárazon álló istálló egy férőhelyre jutó beruházási költsége — szemben a termelőistállóéval — kis eszköz-igényessége miatt minimális, és a szakszerű előkészítés lehetőségeit ugyanakkor biztosítja. A szárazon álló tehenek és vemhes üszők tartásmódja — mélyalmos vagy pihenőboxos — pedig, az említettek révén, összhangba kerül a telepen a termelőtehen-istállókéval.

— A meglévő 100-as istállók belső technológiai berendezéseinek eltávolítása — kötetlen tartásrendszer esetén — egyben a tehénférőhelyek számának 20—25%-os növekedését is lehetővé teszi. Mindez beruházás-gazdaságossági szempontból üzemi szinten is nagyon jelentős tényező.

Az iparszerű tejtermelési rendszerek és a már kialakított tartástechnológiák által felvetett kérdések — amint azt a vitaindító előadás is kiemelte — természetesen rendkívül összetettek és sokrétűek. Mind nyilvánvalóbb, hogy az intenzív tejirányú szakosodás és a további előrehaladás egyik kulcskérdése a szaporaság fokozása, a genetikai lehetőségek és a technológiai adottságok maximális kihasználásával.

Az iparszerű tejtermelési technológiák fejlesztése szükségszerűen felveti tehát a műszaki-biológiai egység szellemében történő összehangolt vizsgálatokat.

Az iparszerű tartástechnológiák a tejtermelés növelése terén is új fejlődési szakaszok tendenciáit vetik fel már ma is, amelyeket pedig alapozó jellegű kutatások keretében kell programba venni, majd részleteiben elemezni. Jogos tehát a gyakorlat szempontjából az az igény, hogy összehangolt — alapozó, alkalmazott és fejlesztő — vizsgálatssorozatok keretében kell szervezeten átfogni a tejtermelő ágazat fejlesztésének egész területét és meglévő mai kritikus pontjait.

Az intenzív tejtermelő tehenészetek telepi szintű vizsgálatainak, az ún. tartástechnológiai minősítésének témakörében az országos irányító szerveink eddig is sokat tettek. Egyre sürgetőbb alapvető igény ugyanakkor, hogy az egyes telepek és teleprendszerek ne csupán minimálisan az egy-másfél éves üzemelés után kerüljenek minősítésre. E tartástechnológiákban a telepvizsgálati minősítő munka több éves üzemelés után, részleteiben is szükségszerű. Az üzemelés során a tényezők elemzése, a megállapítások széles körű ismertetése jogos követelmény. Ma ugyanis olyan helyzetben vagyunk, hogy a korábbi szakosított telepek, az egyes tartástechnológiák ismételt felülvizsgálata szervezeten, több éves tapasztalatok elemzése alapján nem történik meg. E jelentős fogyatékoság miatt az érdemi szakmai tájékoztatás is elmarad.

A mind gyakoribb készülő koncepció-tervek sem támaszkodhatnak tehát, az említettekől fakadóan, leszűrt tapasztalatokra, tényszerű és tételes megállapításokra.

A tejirányú szakosítást és az ökonómiailag is indokolt típusformálást üzeink többségében az egész állományukra kiterjedő fajtaátalakító keresztezéssel hajtják végre. Nincs tehát ésszerű alapja hosszú távon a tartástechnológiákban sem rész megoldásoknak, hisz a keresztezett borjak és növendékuszók tartástechnológiai elemeit az intenzív tejelő populációkra érvényes követelményeknek megfelelően kell kialakítanunk.

A jövődő nagyüzemi tartástechnológia — mint ismeretes — megköveteli a szopási reflex kialakulásának megakadályozását és így a korai választást, a szarvtalanítást és 100 napos életkor után az ivar szerinti szétválasztást, valamint az üszőborjak természetszerű — sok mozgásra és legeltetésre épülő —, ugyanakkor éves korig intenzív jellegű felnevelését.

A specializált tejhasznú növendékuszó-nevelés tartástechnológiai rendszerének kialakítása során pedig messzemenően alkalmazkodni kell a tejelőágazatban a későbbiekben bevezetendő mélyalmos, avagy pihenőboxos tartásmódhoz. A vemhes üszőket tehát a várható ellés előtt lehetőleg már 3 hónappal a tehenészeti telepen kell elhelyeznünk, hogy az új környezetet megszokhassák, és alkalmazkodhassanak jövődő életfeltételeikhez.

A szarvasmarha-tenyésztésben a nagyüzemi technológiák fejlesztése során változatlanul kétirányú munkát kell tehát végezni és szorgalmazni (bár ma már nem azonos súllyal):

- jelentősen meg kell gyorsítani munkaerőgondjaink miatt a meglévő szakosított telepek korszerűsítését, a termelésszervezés egységesítése érdekében a tartástechnológiák komplettírozását, s ezzel egyben a férőhelybővítés vonatkozásában is jelentősebben előreléphetünk,
- növelni kell, az anyagi érdekeltségek megteremtése révén, a korszerű nagyüzemi szakosított telepek, teleprendszerek számát, mert a távlati munkaerőhelyzetünk és az intenzív tejhasznú állomány biológiai igényei is ezt követelik meg.

A korszerűsítés és az új telepek, teleprendszerek kialakítása során a műszaki-technikai haladás ütemének felgyorsulásából fakadóan a beruházások élettartamát reálisan, mai ismereteink szerint, csak mintegy 20—25 évre tervezhetjük. Számítanunk kell ugyanis a technológiai rendszer elemeinek maihoz viszonyított jelentős változásaira.

Az elkövetkező időszakokban — elsősorban az intenzív tejhasznú technológiákban — mint nagyobb jelentősége lesz a tejtermeléshez kapcsolódó szervíz-szolgáltatásoknak. A „tejelő-szervíz” szakszolgálat alapjaiban műszaki szervíz (fejési vákuum, alkatrészellátás, berendezések karbantartása stb.), de feladatai sorába tartozik a tőgyegészségügy (masztitisz), a fejőszakmunkás-képzés és a munkaszervezési tevékenységére kiterjedő szaktanácsadó munka is.

A korszerű technológiai igényeknek megfelelően a termelési fázisok szerinti funkciókhoz kapcsolódva kell kialakítani, s lehetőség szerint „tiszta profilúvá” tenni és koncentrálni a szakosított tehenészeti telepeket. A következő tervidőszakban így a meglévő tehénférőhelyek korszerűsítésének completebb, de közismerten költségigényesebb formáit is vállalnia kell üzemeknek, alapvetően a termelési színvonal növelése, különösen pedig a munkafeltételek, munkakörülmények javítása és a munkatermelékenység növelése érdekében.

Általános alapelveként, mai ismereteink szerint, külön is kiemelő, hogy a korszerűsítést össze kell kapcsolnunk a telepen belüli férőhelybővítéssel. A nagyobb telepméret egyben lehetőséget teremt a berendezések jobb kihasználására, mérsékli az üzemelési költségeket, így önköltségesökkentő hatása is jelentkezik.

Üzemgazdasági megfontolásból azonban azzal is számolnunk kell, hogy a korszerűsítés során a kötetlen tartásmódra történő áttérés költsége csak abban az esetben térül meg, ha az intenzív tejtermelés egyéb feltételei — a fajta, a takarmányellátás, a személyi adottságok, a megfelelő közigazdasági környezet — megvannak, avagy megteremthetők.

PÉK JÁNOS

Baranyamegyei Állattenyésztési Felügyelőség, Pécs

Az elismerés hangján lehet csak szólni arról a hallatlan üzemi és népgazdasági erőfeszítésekről, melyek eredményeként lényegében 5—6 év alatt, 1968-tól 1974-ig Magyarországon megépült 400 szakosított tehenészeti telep, kereken 160 000 férőhellyel.

Amikor a 70%-os beruházási támogatás igénybevételének lehetősége megnyílt az üzemek előtt, mindenki a mezőgazdaság szocialista átszervezése idején épített, és erre az időre már eléggé elhasználódott szerfás istállók kivál-

tására, az elfogadható, új férőhelyekre gondolt minden különösebb tartástechnológiai kérdések megoldása nélkül. Ezért épültek — a helyi viszonyok, a hagyományos és egyéni elképzelések alapján — annyiféle kivitelezésben a tehenészeti telepek, és ezért jelentenek még ma is sok üzemben csak „férőhelyet”.

(Tartástechnológiai rendszeren ui. a termelés érdekében igénybe vett összes anyagi és szellemi erőforrások egybekapcsolt láncolatát értjük.)

Még az előrelátó üzem és tervezők is legtöbb esetben a telep kerítésén belül maradtak, és ha szerencsésen nyúltak a témához, legalább a telepen belül ma biztosítva van az egyes épületek (ellető, profilaktórium, borjúnevelő stb.) és a berendezések (álláshossz, jászolrendszer stb.) közötti összhang, és talán minden különösebb átalakítás nélkül áthajthatnak az istállókon majdan azok a takarmánykiosztó gépek, amelyeket ezután tudnak beszerezni. Ezt a felfogást igazolja a telepek nagyság szerinti megoszlása. Amint az I. táblázat adataiból megállapítható, a telepek 82,5%-a nem éri el azt a nagyságrendet, ahol az iparszerű termelés, a munkamegosztáson alapuló munkaszervezés, az optimálisan kialakított napi munkaidő racionálisan megvalósítható lenne.

I. táblázat

Szakosított tehenészeti telepek nagyság szerinti megoszlása
(OÁF adatai, 1975)

Megnevezés	Termelőszövetkezeti		Társulás		Állami Gazdaság		Összesen	
	telepek száma	%	telep száma	%	telepek száma	%	telepek száma	%
300—400 férőhely	200	64,1	—	—	32	36,8	232	58,0
401—500 férőhely	69	22,1	—	—	29	33,3	98	24,5
501—600 férőhely	34	10,9	—	—	14	16,1	48	12,5
601 feletti férőhely	9	2,9	1	100,0	12	13,8	22	5,5
Összesen	312	100,0	1	100,0	87	100,0	400	100,0

Célszerűnek látszik több vonatkozásban is, megkülönböztetett támogatást biztosítani a telepek optimális méretre való növelésére. Ez nemcsak egyszerűen férőhelynövelést jelentene, hanem az épületek összhangjának biztosítása révén a jelenlegi kapacitás hatékonyabb kihasználását és egyben a kívánatos tartástechnológia kialakítását is.

A szakosított tehenészeti telepek 1975. évi termelési és tenyésztési eredményei, azok üzemenkénti differenciálódása (II. táblázat) mutatja, hogy mindezek ellenére a tehenészeti telepek jelen állapotában is rendkívül nagy tartalékaink vannak a termelés növelését illetően.

Nagyobb odafigyeléssel, jobb szervezéssel — úgy is mondhatnánk —, sok esetben rendcsinálással, minimális technológiai fegyelemmel és ezzel együtt a rendelkezésre álló tehénállomány biológiai igényének kielégítésével

II. táblázat

1975-ben legjobban és leggyengébben üzemelő szakosított tehenészeti telepek adatai
és legfontosabb mutatói
OÁF adatai

Megnevezés	400 telep átlaga	A 10 legeredményesebben üzemelő telep átlaga	A 10 leggyengébben üzemelő telep átlaga
Tényleges tehénférőhely	408	434	363
Átlagos tehénállomány	334	424	320
Betelepítettség az átl. állomány százalékában	81,9	97,7	88,1
Egy férőhelyre jutó korszerűsítéssel és rekonstrukcióval növelt beruházás költsége	42 734	40 500	50 867
Egy tehenre jutó átlagos éves tejtermelés/liter	2 592	4 177	1 176
Tehénkiesés százaléka	32,9	22,6	27,3
Borjúzaporulat: induló tehénáll. százalékában	64,3	78,2	62,2
Borjúelhullás százalékban	8,8	7,0	20,8
Egy fizikai dolgozóra jutó (a borjúnevelőben dolgozók nélkül) tehén létszám	10,7	10,9	11,1
termelt évi tej/liter százaléka	27 988	44 897	13 013

— és ezek még csak nem is közgazdasági szabályozók, hanem szemléleti kérdések — az eredmények jelentősen és gyorsan megjavíthatók. Ezt nagyon sok példával is lehet bizonyítani, de azt hiszem, szükségtelen.

Az is kétségtelen, tartástechnológiánk legnagyobb tartaléka ma nem az istállóknban, a telepeken belül keresendő, hanem a szántóföldi takarmánytermesztésben, az egész szálás- és tömegtakarmány-gazdálkodásban. A szarvasmarha-tenyésztésben a technológiai folyamat ugyanis itt kezdődik.

A szálás- és tömegtakarmány-termesztésünk színvonala messze elmarad a búza- és kukoricatermesztés színvonalától. Mennyiségben is, de különösen minőségben még a felszabadulás előtti kisparaszti színvonalat sem éri el. A melléktermékek hasznosítása pedig nem megoldott.

A takarmánybetakarítás gépesítése, a takarmánytárolás, -tartósítás, a gépi rakodás és kiosztás tökéletes és üzembiztos megoldása ma a tehenészeti telepek legégetőbb technológiai kérdése, és ez már közgazdasági kérdés! Jelen viszonyaink között még az átlag feletti termelési szinten sem képződik annyi nyereség a szarvasmarha-ágazatban, hogy ezeket a korszerű, de fantasztikusan drága takarmány-betakarító gépsorokat az üzemek megvásárolják.

A szakosított tehenészeti telepek nem kielégítő termelési eredményei — megítélésem szerint — a legtöbb üzemben visszavezethetők arra is, hogy a tartástechnológiai kérdések megoldatlansága mellett háttérbe szorult a technológia mozdatója, maga az ember. Minél magasabb színvonalon kell a termelést biztosítani, annál nagyobb szerep vár a hozzáértő szakemberre, szakmunkásra. Jellemző az ezzel kapcsolatos üzemi szemléletre — tisztelet

a kivételnek —, hogy több esetben a fegyelmi büntetés letöltésére, a vétkes dolgozót javító-nevelő munkára tehenészeti telepre helyezik.

Guba Sándor előadásában utalt arra, hogy szarvasmarha-tenyésztésben, különösen a tehenészetben a legnagyobb gond munkaerő biztosítása. Bizonyos fokig érthető az általános menekülés a tehenészeti munkaköröktől, éppen a sajátos, állandó lekötöttséget jelentő és nem is mindig ideális munkafeltételek miatt. Kevés helyen történt — éppen a takarmánykiosztás, a trágyázási munkák gépesítésének elmaradt színvonala miatt — korszerűbb munkaszervezés, a napi munkaidő kedvezőbb beosztása tekintetében előrelépés. Sok helyen még ma is az uradalmi időkben kialakult időbeosztás szerint dolgoznak a telepeken. Nagyon sok esetben éppen az alacsony termelési színvonal és ezzel összefüggő kereseti lehetőség miatt válnak meg éppen a fiatal szakmunkások e munkakörtől. Végül is több esetben nehéz megállapítani az alacsony termelési színvonal és alkalmatlan dolgozók közötti ok és okozati összefüggéseket.

Az bizonyos, hogy ma a korszerű munkaszervezéssel működő telepen a végtermék előállításában sok ember munkája játszik szerepet. De ez nemcsak ebben az esetben van így, a kombájnos teljesítménye is sok ember kapcsolódó munkájától függ, mégis lehet és kell is értékelni ezt. A korszerűbb, a mai ember igényeinek is megfelelő munkaszervezet és napirend kialakítása mellett meg kell találni a szakosított tehenészeti telepeken is nemcsak bérezésben, hanem egyéb elismerésben is a dolgozók egyéni teljesítményének értékelését az összelepi munkában. Ez az alapja az ágazatban dolgozók megbecsülésének. Legelőször az üzemi kollektívának kell tehát ezt a megbecsülést, ezt a rangot megadni ahhoz, hogy ezt a ma még hiányzó társadalmi megbecsülés is kövesse. Legyenek kormánykitüntetéses tehenészek, fejők is, akikre éppoly büszkén nézzünk fel, mint a kitüntetett kombájnosokra.

Meggyőződésem, hogy a sokféle típusban megépült telepek tartástechnológiájában éppen a gépesítés, a szervíz és alkatrészellátás miatt is szükséges a közelítés. Kis ország vagyunk ahhoz, hogy minden járásban más-más technológiával kísérletezzünk. Ez csak a technológiai feyelem rovására megy. A magas tejtermeléshez egyformán kell a feltételeket méghozzá a technológiai folyamat első fázisától — a takarmánytermesztéstől — az utolsóig — a tejértékesítésig — és a technológiai fegyelmet biztosítani, Baranya megyétől Békés megyéig, vagyis az egész országban. Gazdaságosan több tej termelését csak így remélhetjük.

CSONKB KÁROLY

Alsótengelic Állami Gazdaság, Alsótengelic

A mezőgazdasági nagyüzemek közül mind több azoknak a száma, amelyek bizonyítják, hogy az összes tényezők együttes alkalmazásával a tejtermelésben megfelelő fejlődés érhető el. Egyértelmű bizonyíték erre az ez évi termelés várható alakulása.

A szarvasmarha-ágazatban országosan a beruházás csökkenése, valamint a tehénlétszám kismérvű csökkenése ellenére a tej- és a vágómarha-termelés év végére tervezettnek megfelelően alakul.

Alapvetően az előző időszak stagnáló helyzetéből való kimozdulást az 1972. évi kormányhatározat, továbbá a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium végrehajtási programja alapozta meg.

Az ágazat jövedelmezőségi helyzete továbbra is kérdéseket vet fel. Éppen ezért a mezőgazdasági üzemek nagy várakozással tekintenek a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium várható újabb intézkedései elé, amelyek véglegesen biztosítani hivatottak a további következetes fejlődést.

Jövőbe látóan tisztán kell érzékelnünk — és intézkedésekkel meg kell alapoznunk a mezőgazdasági üzemekben —, hogy a fejlődés útja a mezőgazdasági nagyüzemekre hárul annál is inkább, mert a háztáji ebben az ágazatban mindinkább csökkenő tendenciát jelez.

Ezekből az alapelvekből kiindulva egyik nagyon fontos feladatunk — miután a termelésre ható úgynevezett feltételkörökben nagy súlyt képvisel a termelés tartástechnológiája —, hogy változtassunk a beruházási szerkezeten, fejlesztési elképzeléseinken a meglévő telepek biológiára alapozott rekonstrukciójával és új telepek építésével. A fejlesztő és a távlatot építő magatartás mozgató rugója árpolitikai változtatások, közgazdasági szabályzók; végeredményben tehát a jövedelmezőség alakulása lehet. Népgazdaságunk gazdálkodási rendjéből sok példát említhetnénk arra, hogy a jövedelmezőség foka, annak alakulása egy-egy termelő ágazat mindennemű problémáját megoldotta, hosszú távon is.

A szarvasmarha-tenyésztés a mezőgazdaság legjelentősebb és egyben legnehezebb, legbonyolultabb ágazata. Más mezőgazdasági ágazatokhoz viszonyított fejlődési elmaradottsága is ezt bizonyítja. Átlagosan ilyen szinten mozog az ágazat jövedelmezősége is, ami a szarvasmarha-tenyésztés nehézségi foka mellett a második alapvetően visszahúzó tényező. Egyértelmű az a megállapítás, hogy messzemenően az ágazat biológiai „bonyolult” folyamataival függ össze az a tény, amely szerint világviszonylatban sem alakult ki végleges nagyüzemi formában a komplex tartástechnológia. Ezt a gondolatot a vita-indító előadás is kiemelten exponálta és körvonalazta.

A további években tehát nem lehet a fejlesztés alapvető gátló tényezője a jövedelmezőség alacsony szintje. A mezőgazdaságon belüli ágazatarányos jövedelmezőség biztosítása kell, hogy legyen a megalapozója a termelés fejlődésének.

Meggyőződésem, hogy az úgynevezett ágazatarányos jövedelmezőség biztosításával egyidőben a termelés gyakorlati problémái leszűkülnek, egyszerűsödnek, előbb nyernek megoldást, továbbá ugyancsak ezzel egyidőben bekövetkezik a folyamatos fejlődés ténye. Ha az ágazat helyzetét részleteiben meg-

vizsgáljuk, akkor a legújabb ismereteink és egyes megoldott „részletek” ellenére is legtöbbször a bizonytalansági tényező a nagyüzemi koncentrált iparszerű termelő telepek megvalósítása területén. A genetikában bekövetkezett ugrásszerű fejlődés és az egyre inkább egyértelműen körvonalazható, mindinkább megoldottnak tekinthető takarmányozás mellett a tartástechnológiában ma még sok a megoldatlan kérdés. Az iparszerű termelési módszerek nagy állóeszköz-igényességgel valósíthatók meg. A termelő berendezések — épület és technika — korszerűsége határozza meg a termelés korszerűségét, hatékonyságát. Az ágazatok közötti versenyképesség és az ügynevezett szinttartásnak is a korszerűség az alapja. Ugyanakkor a korszerűsítési igények nem függetlenek a finanszírozási lehetőségektől, amelyeket a népgazdasági, de főleg vállalati adottságok befolyásolnak. Úgy gondolom, nem képezheti vita tárgyát az a tény, hogy fejlesztési magatartásunk sem egyszerű kérdés, mert az elmondottakon túlmenően adott közgazdasági környezetben, ökonomiai feltételrendszerben és nagy időben kell felelősségteljes elhatározásunkat hozni, amelyben a beruházás megtérülési évei sem hagyhatók figyelmen kívül.

A nagyüzemi iparszerű termelő telepektől gyakorlatilag elvárjuk;

- a nagyobb fajlagos hozamok elérését,
- az élőmunka termelékenységének növekedését,
- a termelés gazdaságosságát.

Mindezekon túlmenően pedig a biológiára alapozott telepi komplettséget és a jó technikai felszereltséget, amely megalapozza az üzem és munkaszervezés nagyüzemi módszereinek alkalmazását, továbbá biztosítja az optimális eszközhatékonyságot.

A gyakorlat követelte igények között kiemelten kell megemlíteni a termelő telepek komplettségét, jó technikai felszereltségét a legsürgősebb probléma szempontjából — a tehenészeti dolgozók munkakörülményeinek — a munkaköri viszonyok javításának megoldását. Nagyfokú az elnéptelenedés, amit jövőbelátóan az iparhoz igazodó munkakörülmények biztosításával oldhatunk meg. A mostanitól merőben eltérő új rendszerrel, új alapokon kell megszerveznünk a termelő telepek szakmunkás- és mesterképzését, a szakmának új súlyt, illetve új munkaerőket adva. A véglegesen kialakítandó tartástechnológiának a biológiára alapozottság, a természetszerű tartás lehetőségei mellett alapkövetelménye a munkakörülmények javításán keresztül az élőmunka termelékenységének a növelése. Szeretném megjegyezni, hogy ez nem zárja ki a vitaindító előadásban jelzett meglevő problémát, az élőmunkaerő alacsony intenzitását.

Alapgondolatnak szeretném még kihangsúlyozni a tartástechnológiák komplettségét. Hazai próbálkozásainkban nagyüzemi keretekben sok részletet megoldottunk, sok részletet távlatban is megoldottnak tekinthetünk. A kuta-

tásnak és a gyakorlatnak közös és sürgős feladata a kimunkált fejés és épület-technológia után a bizonytalansági részletek megoldása, különös tekintettel a takarmánykiosztásra és a trágyaeltávolításra, illetve a trágyakezelésre.

A termelés technológiájának komplexsége és az erre felépített közgazdasági szabályzókkal biztosított ágazatarányos jövedelmezőség lehet az alapja a következő évek fejlődésének, az ágazaton belüli teljes szinkronnak és az elért genetikai eredmények realizálásának. Meggyőződésem, hogy a várható jövedelmezőség mezőgazdaságon belüli ágazatarányos ténye új lehetőséggel megalapozza a szarvasmarha-tenyésztés fejlődését.